

Weinberg, J 1992 — The citizen-temple community. JSOT Supplement series 151.

Sheffield: Sheffield Academic Press. 145 Pages. Price: \$45.00

Resensent: Prof Gerrie Snyman (UNISA)

Hierdie boek is 'n vertaling van sewe artikels van Joel Weinberg wat gedurende die tydperk van 1972-1977 in *Klio, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* en *Acta Antiqua Academia Scientiarum Hungaricae* verskyn het. Dié boek, wat nou as een volume aangebied word, en vertaal is deur Daniel L. Smith-Christopher, verskil van die oorspronklike deurdat Weinberg veranderings aan die Engelse manuskrip aangebring het en spesiaal 'n hoofstuk geskryf het waarin hy na twintig jaar terugkyk op sy aanvanklike hipotese. 'n Mens sou dus kon aanneem dat hierdie weergawe die *jonste stand* van Weinberg se standpunte weerspieël.

Ek het hierdie bundel met teerheid en verwondering oor die omstandighede waarbinne dit uitgedink en geskryf is, gelees. Weinberg se werk is in die eertydse Soviet-Unie as Sionistiese propaganda afgekam en hy kon net in state soos Georgië en Armenië publiseer omdat daar geen amptelike anti-Semitiese beleid was nie. Die meeste van sy artikels wat wel in die Weste gepubliseer is, is uit Litawe gesmokkel. Die uitgangspunt van Weinberg se burgertempelgemeenskap berus op die naballingskapse sosiale en ideologiese strukture, naamlik die rol van die *huis van die vaders* (*bêt 'abôt*) wat afgelei is van die voorballingskapse *mišpāhā* (bl 61). Weinberg definieer dit soos volg:

[It] is an agnatic band which came into existence in the peculiar situation of the exile and repatriation, and which unified a number of families that were related (either genuinely or fictionally). The essential characteristic of the *bêt 'abôt* are large quantitative composition and a complicated inner structure, an obligatory genealogy and inclusion of the name of the *bêt 'abôt* in the full name of each of its members and a conscious solidarity based on communal ownership of lands.

Weinberg meen om 'n gunstige faktor vir die totstandkoming van só 'n gemeenskap te sien in die manier waarop die Persiese owerheid hulle mag uitgeoefen het deur relatiewe selfbestuur aan plaaslike owerhede te verskaf. Ander gunstige faktore vir die totstandkoming van die burgertempelgemeenskap in Jehud (in die naballingskapse periode word nie meer van Juda gepraat nie, maar eerder van Jehud) is 'n vrye beweging tussen mense wat tot migrasie aanleiding gegee het, 'n aktiewe verstedelingsproses en die vestiging van 'n kommoditeit ekonomie wat sosiale verskille vervaag tussen gemeenskappe het. Hierdie ontwikkeling het aan mense die geleentheid gebied om hulle losser van die regeringsektor te maak, veral in die verowerde gebiede waar die druk van die regering die sterkste gevoel is. Deur hulle met die tempel ekonomies te kon vereenselwig, is 'n ekonomiese spilpunt by die tempel geskep wat die moontlikheid vir sosiale en ekonomiese (en politieke) welvaart (bl 26) gebied het.

Hoewel hierdie siening baie meriete het, loop dit myns insiens op die rotse wanneer Weinberg dit regverdig op grond van demografiese gegewens wat hy baseer op die tekste van Esra en Nehemia. Demografiese gegewens van antieke gemeenskappe is moeilik bekombaar en kan nie opgelos word deur bloot Bybelse gegewens op gesigswaarde te neem nie, veral as mens in ag neem dat baie van hierdie soort

gegewens 'n *ideale Israel* daarstel, dit wil sê 'n fiktiewe gemeenskap ten einde legitimasie te verskaf vir die worstelende teruggekeerde ballinge wat ten aansien van vyandigheid rondom hulle hulle eie potjie van muuts af probeer krap. Dit neem nie weg dat Weinberg waarskynlik 'n punt beet het as hy die gedagte van burgertempelgemeenskap gebruik om 'n naballingskapse sosiale organisasie daar te stel. Die manier hoe hy dit doen, is egter problematies.

Weinberg is nie baie duidelik hoe hierdie soort gemeenskappe tot stand gekom het nie. In vergelyking met ander soortgelyke burgertempelgemeenskappe wat grond besit het, het die Palenstynse een geen grond besit nie. Tog neem Weinberg aan dat grond beskikbaar was in Jerusalem wat deur die terugkerendes opgeëis is en binne die terugkerende families verdeel is. Maar terselfdertyd aanvaar hy dat die eiendomme van diegene wat weggevoer is, vroër deur die Babiloniese heersers aan ander groepe uitgedeel is. Hy sê egter glad nie hoe die oordrag van besit plaasgevind het nie. Dit is moeilik om die werking van die burgertempelgemeenskap in Palestina te verstaan as mens nie weet wat geword het van die verwerde gebiede wat nou in Persiese besit gekom het nie. Dit lyk of Weinberg eenvoudig aanvaar dat die ballinge, met die nuwe Persiese heersers aan die stuur, hulle oorspronklike gebiede kon terugkry. Die moontlikheid daarvan kan ek nie bestry nie, maar dit sou beteken het dat 'n ander groep mense van eiendom ontnoem is. Só 'n gebeurlikheid sou in ernstige konflik omtaard het. Ek weet nie of die Persiese regeerders so iets sou toelaat nie. Weinberg laat hom nie uit hoe die burgertempelgemeenskap se inbesitname van grond in die historiese werklikheid uiting gevind het nie.

Wat wel duidelik is, is dat die vestiging van die burgertempelgemeenskap kontroversieel was. Weinberg lei dit af uit die verskillende benamings wat gebruik word (bl 62vv). Die benoeming *teruggekeerde ballinge* is later laat vaar omdat mense wat nie in ballingskap was nie, ook in die burgertempelgemeenskap opgeneem is. Die teenwoordigheid van agtergeblewene inwoners binne die burgertempelgemeenskap wek die indruk dat die gemeenskap dalk nie so homogeen was as wat die Bybelgeskrifte dit wil hê nie. Die benoeming *Judees* is gebruik deur die teenstanders van die burgertempelgemeenskap of die Persiese owerheid, maar dit is uiteindelik deur die gemeenskap self oorgeneem, omdat dit die gemeenskap skerp onderskei van ander sosio-politieke strukture in Palestina. Die benoeming '*am ha' ares*' is deur die burgertempelgemeenskap gebruik om die teenstanders aan te dui. Weinberg wys hier op 'n interessante ontwikkeling: die begrip het eers op die stemgeregtigdes binne die volk Israel en grondeienaars gedui, maar binne die sosio-politieke toneel van die naballingskapse tydperk het hierdie benaming betrekking gehad op die groep van Samaria as vrye en stemgeregtigde burgers. Maar omdat hulle teen die vestiging van die Jerusalemse burgertempelgemeenskap was, het die benaming 'n sterk negatiewe konnotasie gekry, sodat die term uiteindelik ontwikkel tot die aanduiding van agterlikes en onopgevoedes (bl 71)!

Weinberg (bl 107) beskou heel tereg die ontwikkeling van die burgertempelgemeenskap nie net as 'n historiese religieuse verskynsel nie. Volgens hom het nie net die sosio-ekonomiese ontwikkeling in daardie tyd 'n groot rol gespeel nie, maar ook die opkoms van die staat en die interaksie tussen sentrale en plaaslike administrasies. Binne hierdie raamwerk het verskeie restaurasieplanne ontstaan onder die ballinge en diegene wat nie weggevoer is nie. Hy beskou nie die edik van Kores as die beginpunt van 'n nuwe plaaslike administrasie vir Juda nie. Die imperiale heersers wou nie die plaaslike mag wat in Samaria gesetel was, uitart nie. Maar hulle het wel die terugkeer en die heropbou van die tempel gesteun. Weinberg kom tot hierdie gevolgtrekking deurdat Sesbassar en Serubbabel geen amptelike Persiese titels gehad het nie, maar bloot opgetree het in hulle hoedanigheid as leiers van 'n groep terugkerende ballinge. Onder Darius I is die sentrale mag oor die tempel en die ontwikkelende gemeenskap herbevestig, maar hulle het tog beperkte mate van selfregering ontvang (bl 113).

Die woelinge in Egipte en in Sirië in die tweede helfte van die vyfde eeu het die Persiese mag in Palestina in gevaar gestel. Die daadwerklike optrede van Artaxerxes I deur 'n persoon amptelik as die Persiese verteenwoordiger in Jerusalem aan te stel, was volgens Weinberg gemik om 'n buffer met Egipte te skep. Vir die ontluikende gemeenskap in Jerusalem het dit meer godsdienstige betekenis as politieke betekenis gehad (vanuit die tekste van Kronieke, Esra en Nehemia is dit beskou as komende van die hand van Jahwe). Omdat die Persiese regeerder hierdeur sy hand op die gebied verstewig het, het dit beteken dat die ontluikende burgertempelgemeenskap nie langer hulle onafhanklikheid van die Persiese regeerder sal soek nie. Trouens, hulle was nou meer as ooit aangewese maar op die sentrale Persiese mag. Weinberg meen dat hierdie stap 'n konflik tussen die burgertempelgemeenskap se administrasie en die satriaap van Samaria veroorsaak het, sodat die stigting van 'n provinsie vir Jehud noodgedwonge geword het. Die regering van die provinsie het hiermee steeds in die hande van die Persiese maghebber gebly, terwyl die burgertempelgemeenskap plaaslik bestuur is. Volgens Weinberg was Nehemia nie die goewerneur van die provinsie van Jehud nie, maar alleen die leier van die gemeenskap in die provinsie Jehud. Die saam bestaan en differensiasie tussen hierdie twee magte het op die lang duur daartoe gelei dat die twee in die vierde eeu nader aanmekaar gekom het, toe die amp van die hoëpriester van die tempel uiteindelik met die goewerneurskap van die provinsie saamgeval het (bl 125).

In die slothoofstuk van die boek lewer Weinberg as 't ware repliek op sy teorie van twintig jaar gelede. Daar is niks wat hy wil verander nie, maar eerder in 'n ander lig wil stel. Hy verdedig homself teen die kritiek wat geopper is oor sy siening van die demografie van daardie tyd. Hy meen dat die bronne nie so duister is as wat gemeen word nie en dat die verskil tussen teorie en praktyk in die historiese wetenskap nie so ver verwyderd is as wat vertel word nie. Hy voeg egter 'n paar ander argumente by om sy eie siening oor die naballingskapse tydperk te ondersteun. Van die belangrikste is die volgende:

- * Eerstens meen hy dat die ervaring van die venietiging van die Joodse staat van Juda verskillend ervaar is deur diegene wat weggevoer is en diegene wat agtergebly het. Hy meen dat dié wat agtergebly het, gedurig herinner is aan die vryheid wat hulle verloor het, terwyl diegene wat weggevoer is, hoewel hulle iets dergelyks ervaar het, tog beter daaraan toe was omdat hulle solidariteit in die vreemde ervaar het met ander weggevoertes van ander lande. Hulle was almal van dieselfde sosiale klas. Vanweë dié verskil in ervaring, so meen Weinberg, is daar ook 'n verskil in die siening oor restaurasieplanne vir die volk.
- * Tweedens meen Weinberg dat die ontwikkeling van die gemeenskap tot 'n burgertempelgemeenskap bepaal is deur minstens drie rolspelers: die Persiese heersers wat 'n buffer en ondersteuningsgroep teen Egipte wou vestig, 'n groep ballinge wat uit eie beweging teruggekom het (die beweegredes word nie genoem nie) en 'n groep agtergeblewene nie-ballinge wat uiteindelik in die burgertempelgemeenskap opgeneem is. Weinberg spel egter nie uit hoe hierdie drie rolle op mekaar ingewerk het nie. Of dit alles evolusionêr en sonder struweling verloop het, is te betwyfel as mens in ag moet neem dat die vestiging van die ballinge geskied het te midde van 'n vyandelike omgewing.
- * Derdens lê Weinberg klem daarop dat daar uiteindelik ses burgertempelgemeenskappe in die provinsie van Juda was.
- * Vierdens meen hy ook dat daar deeglik onderskei moet word tussen die burgertempelgemeenskap, die dorp en die tempel. Hy meen dat hierdie drie is drie tipologiese en funksioneel verskillende in-

Boekbesprekings / Book Reviews

stellings wat nie 'n hiërargiese struktuur vorm in terme van beheer en ondergeskiktheid nie. Hulle staan los van mekaar en is veel meer in interaksie met mekaar gekoppel.

Ter opsomming kan gesê word dat die boek baie inligting en 'n interessante hipotese oor die nabalingskapse gemeenskap bied. Vir iemand wat 'n preek wil maak uit 'n teks wat in daardie tydperk geskryf is, bied die boek 'n vars kykie op die leefwêreld van die teruggekeerde ballinge. Weinberg se siening bied goeie stof waarmee sodanige tekste opnuut (en totaal anders) aan luisteraars belig kan word. Vir die meer gesofistikeerde leser bied die boek eweneens goeie argumente met betrekking tot die struktuur en werking van die Persiese heerskappy in Jehud. Maar in hierdie geval sal Weinberg se argumente met groter noukeurigheid besigtig moet word. Ten spyte van die problematiese aard van sommige van die argumente in die boek, lewer Weinberg myns insiens 'n groot bydrae tot ons kennis van daardie tyd.
